

Цетиње, 30. јула

Нека је са срећом!

Опет се почело. Опет је Црна Гора узета на нишан и опет је почела да служи за предмет новинарских дискусија!

Доста се и ћутало. Чак се и ми сами чудимо како су могли толико издржати и толико трпјети.

Можда је то било због арбанаског устанка, можда због тога што су очекивали да ће Црна Гора претрпјети фијаско, а можда чак и због тога што су требали времена да прикупе снагу и да се свом жестином наоштре и насрну на њу. Ко зна...

Главна је, да је кампања опет отпочела.

Само су ти „велики пријатељи“ Црне Горе сада промијенили тактику. Нијесу по обичају навалили изненадно и нагло као из небуха и свом жестином осули ватру. Не. Почели су испотија. Као из даљине зачула се подземна тутњава, која је наговјештавала паклену буру.

Систем је из основа промијењен. Почели су са ситним, ништавним стварима, па су онда постепено развијали палбу.

Прво су се јавили са замјеркама па постепено стварали сензације, док нијесу свом жестином навалили.

Били су скромни и обазриви. Задовољавали су се ситницама и зачколицама, па онда прешли на афере и сензације, док свом жестином нијесу издушили.

Од професорске афере направили су сензациони скандал, којим су дигли силну прашину и претворили га у политички догађај, па су прешли на министарску кризу, а одатле на изборе и ко зна већ чим ће завршити.

Црна је Гора срећна земља. Њој се мора завидјети. Ови сури кршеви предмет су велике пажње и на догађаје у њима више се пази и мотри него ма гдје.

И није само то пука радозналост и из доколице, него озбиљна пажња, која се не може мјерити чак ни са оном у самој земљи. На њу се пазе више ван земље, него чак и у самој њој. О њој више рачуна воде они ван ње, него у њој самој; она је за срца више прирасла многим на страни нпр. онима око познатог дијела југословенске штампе, него чак и самим синовима ових суријех стијена!

Ти „велики пријатељи“ Црне Горе здружени су се нашли на томе послу. Они се иначе очима не могу да виде. Међусобно се мрзе свом жестином, али им зато ништа не смета, да сви заједнички своју силну љубав излијевају на Црну Гору и да је својом топлом љубављу усређују.

Новосадска „Застава“ не може очима да види загребачки „Србо-

бран“. Кољу се као жути мрави и пакосте један другом тако, да већер задовољства за њих нема него кад може један другог да нагрди и насрамоти. Али за то су сложни кад се нађу према Црној Гори. Мржње ту пада. „Застава“ радо прештампала оно што „Србобран“ о Црној Гори донесе, као што и „Србобран“ радо преноси све оно што о Црној Гори у „Застави“ изађе. За њима у томе погледу не остају ни други српски и хрватски листови из познатог дијела југословенске штампе.

Јаша Томића је политика Црне Горе толико забринула да му није дала мирно спавати. И није могао срцу одолети а да не издуши. И издушио је. Издушио је онако како то додикује њему, човјеку без икаквих скрупула, човјеку који није презао да *ножем* сатре политичког противника кад није био у стању да то учини *ћером*! Уз њега је запристао и дописник његовог листа са Цетиња силом стварајући неке афере, скандале и стварајући некакве сумњиве догађаје, представљајући прилике у Црној Гори у најгорем стању.

Као и други листови, тако се и „Обзор“ бави будућим изборима у Црној Гори и том приликом толико глупости наваљује као да се Црна Гора налази пред крупним политичким догађајима. А овамо тешко да ко и помишља још сад на изборе!

И ко би све изређао!

Отворена је оштра палба и кампања је отпочела.

Само настаје питање: за чији све то рачун?

Служили се тако интересима Српства? Зар је то тако много хвале на југословенска солидарност, манифестација народне свијести и борба против општег непријатеља?

Тешко стање у Турској

— Турска као земља крви и смрти —

Стање у ком се отоманска империја налази данас дан је све горе. На то указују и сами листови у њој, тражећи излаза из те тешке ситуације. Визијући за побољшање прилика, они овако излажу:

У парламентарним земљама оштампава се о појединим политичким питањима дипломатска преписка са документима која је поткрепљују, ради обавјештења. Такве се књиге називају: жута, плава, зелена, црвена и т. д. Турска таква књига о последњим политичким догађајима и питањима, могла би се назвати црна књига. Јер као што се за Италију каже да је земља лепота, тако би се за Турску могло рећи, да је земља крви и смрти, а смрт се у црно завија.

Погледајте само данашњу ситуацију. На све стране буне, крв и стални рат. У Јемену пада као снопље отоманска младеж, било од пушке побуњеника, било од жарког поднебља. Према црногорској граници пропадају читави табори заражени колером, тифусом и дизантеријом, а оно што може да се бори, гине чим се одвоји од логора у којима очекују нови команданти и потпоре и чека да дипломатија умири Арнауте. Грци пак и бугараша као народности које нијесу у рату имају чете.

Због буне, чета и мобилизација стала је трговина, у несигурној земљи трговац

не улаже новац у робу. Кад трговац не ради, не раде ни банкар и кредити се не отварају. А бојећи се за свој живот ни земљорадник не смије на своју њиву, да сакупи храну коју вријеме уништава.

Сва ова зла била су појмљива под свима ранијим режимима. Да се са тим сврши, дошао је нови режим са симпатијама цијелог културног свијета, који је имао претензија да Турску пренороди. Почео је лијепи, па се покајао и вратио у старо зло доба. Понова се не признају политичка и грађанска права народностима. Напредни закони још нијесу донијети, него се живи са средњевјековним. Нема аграрне реформе, реформе у закону о непокретним имањима о вакуфским добрима. Не постоји још модерно грађанско и трговачко законодавство, које је би нас најсигурније ставило у ред европских држава. Администрација је испод сваке критике. Настава је још најбоља код хришћанских народности и то за то, што су се оне саме помогле, јер их се држава не би никад сјетила.

Наше никакве државне финансије иду у суноврат а издатици не могу да се исплате без редовног годишњег зајма и народ се с правом пита: хоће ли се наћи једног дана извора да се одговори обвезама према странцима, или ће се морати допустити да нам дође страна контрола и заузме све државне приходе. Све то ради и овај режим као и стари, па још продужује као и онај да милује војску, па зато ваљада њу једину и има уза себе.

Народности се питају послје три године новог управљања: шта је доброг урађено? Оне увиђају да овај режим није ништа бољи него онај стари, да је исто онако црн и несношљив, да се немају ни у кога више поуздати него у себе и зато се буне и крваве а земља све више губи кредит.

А кад се парламенат буде поново састао, влада ће му имати да поднесе једну огромну црну тужну књигу, тражећи нове кредите да се и даље овако продужи.

На овакво стање у Турској, Европа гледа са све већим неповјерењем. Све се више од нас отуђују цивилизовани народи и ствара провалица између запада и нас. Зауставимо се још за времена. Покушајмо да нашој хријетској промјени дамо здраву подлогу и починемо заједнички рад са свима отоманским народностима на принципу једнакости. Одмах ће престати незадовољство, свијет ће се вратити послу, а Европа неће на нас гледати као на земљу крви и смрти и влада онда може, подносећи парламенту књигу која неће бити црна, слободно тражити и увијек добити кредите за економско и привредно развиће земље.

Кад о ситуацији у Турској сами њени листови тако суде, може се већ мислити докле се дотјерало!

Влада према босанском сабору

— Немог сабора Босне и Херцеговине —

Позната је ствар, да сабор Босне и Херцеговине није никакав моћни фактор и да његове одлуке не могу имати никакве вриједности ако на њих не пристаје бечка влада. Сабор може да ријеша не знамо што и како, али ако се с тиме не слаже бечка влада, та одлука саборска остане само пуста жеља и ништа више.

То се и сада потврдило. Сабор је био допипо одлуку, са којом се солидарисало и земљско вијеће, да се царински приходи Босне и Херцеговине утроше искључиво на потребе њене и да тај приход, који износи три и по милијона, не иде у општу државну касу у Бечу.

Када је та одлука дошла бечкој влади на одобрење, она ју је стрнала у акта и није хтјела ни да чује за одлуку босанско-херцеговачког сабора.

Тако од тога неће бити ништа.

Поводом тога сада се почело тражити до кога је кривица због оваквог држања владе према босанском сабору.

Каже се, да је кривица до угарске владе и онда се овако разлаже:

Прије неколико мјесеци објавило је изасланство босанског сабора мјеродавне факторе

у Бечу и Пешти израдивши један опсежни и стварни меморандум, у ком је развијена правна база овог захтјева. Барон Бинерт показао се спреман да одговори жељи изасланства, јер је и Аустрија за економски напредак Босне заинтересована, док је угарски министар финансија Лукач изврсно у томе потицел, да ће се садање царинске стање у монархији морати преокренути. Он је рекао босанској депутацији да се у то питање не смје дирати обећивши компензацију на другом пољу. Тако и. пр. да се босански буџет неће оптеретити приградњи жељезнице Бугојно—Арајано и Тузла—Сарајево, што у остаој није никаква милост, јер та жељезница неће донијети земљи никакве користи, пошто носи посве стратешки карактер.

Треба нагласити, да се до г. 1894. речени износ (три и по милијона) увијек употребљивало искључиво за потребе Босне и Херцеговине из чега произлази, да сабор није тражио никакво ново право.

Овакво држање владе према сабору изазвало је негодовање у Босни и Херцеговини и држи се да ће то бити повод, да сабор промијени своје држање према влади.

Јадранска жељезница

— Мишљење руског листа —

Руски лист „Новоје Времја“ поводом вјести, да је потписан уговор о грађењу јадранске жељезнице износи историју ове жељезнице и онда овако наставља излагања о њој:

Јадранска жељезница треба да има почетну тачку на десној обали Дунава код српског мјеста Радужева. Планира се да се ту подигне мост преко Дунава ради везе са румунским жељезницама. Од Дунава жељезница је пројектована долином ријеке Тимока, поред српско бугарске границе. Она има проћи кроз варош Ниш гдје ће се везати с жељезницом Биоград—Софија—Цариград. Од Ниша иде кроз варош Прокупље до малог мјеста Мрдра, па турско српској граници. Одатле има да иде на Скопље па на Призрен у Старој Србији, стору варош српскога царства, затим долином ријеке Црни Дрим до Сан Ђовани ди Медиа на Јадранском Мору, на педесет километара далеко од црногорске границе. По првобитном пројекту била је планирана и споредна пруга до црногорског пристаништа Бара.

Остварење јадранске жељезнице има огромно значење за балканске народе, не искључујући ни Румунију. Она пружа најближи излаз на тржиште продукција балканских држава. За Србију има пак особито значење — она је ослобађа економске зависности од Аустрије а шљедствено и политичке. Српски товари окрећући се од Аустрије, ићи ће овом жељезницом на Јадранско Море, одатле у Италију и Француску — ка главним купцима српског производа. Ова пруга има велики значај и за саму Турску, она ће потпомогати и омогућавати економско развиће Македоније и Старе Србије, дајући најкраћи и најпогоднији излазак њиховим товарима на тржишта. Али и независно од тога, ова жељезница има за Турску и веома важно стратешко значење.

Што се тиче нас, јадранска жељезница је корисна и за Русију, јер независно од расположења које изазива ослобођење Србије од економске зависности Аустрије, она скраћује за неких хиљаду врста пут из јужне и средње Русије у јужну Италију.

Мрежа руских жељезница везује се са јадранском жељезницом преко румунских жељезница посредством подолске жељезнице, која се сада гради, с једне стране до румунске границе а с друге до Жлобина.

Надамо се, да је турска влада већ коначно ријешила остварити јадранску жељезницу, корисну у сваком погледу како за Турску тако и Србију, које су у најбољим односима. Ти односи још ће ојачати грађењем нове жељезнице, што за Турску није свеједно. Турска влада није само оцијенила јадранску жељезницу овакако треба, већ и упорно опирање Аустрије њеном остварењу.

Ми смо увјерени да ће турска влада ради чувања добрих односа са Црном Гором изићи на сусрет жељама Црне Горе и да се неће противити грађењу везе са црногорским пристаништем Баром. Без те везе Црна Гора би трпјела велику економску штету.

Аустрија гладује

— Преокрет аустро-угарске политике на Балкану —

Својом аграрном политиком Аустро-Угарска је проузроковала, да је становништво своје земље довела у велики тјеснац због набавке меса и створила ради тога једно животно питање, које је силну буру негодовања изазвало у цијелој монархији. Кад се већ било дотјерало до зила, онда је принуђена била да одступа и да заобилазним путем тражи излаза.

Поводом тога бугарски лист „Балканска Трибуна“ доноси овај чланак:

„Аграрна политика у Аустро-Угарској претрпјела је огроман сјом. Позната је, да је та политика у Аустро-Угарској тијесно везана с економским интересима балканских државица.

Од године на овамо у Аустро-Угарској се уносаше велика количина увоза без кога би становништво дунавске монархије осјећало велики недостатак због хране меса.

Србија бјеше држава, која уносаше највише живе и заклане стоке у Аустрију. У г. 1904. истече рок старог трговинског уговора међу те двије државе. Да би се склопио нови уговор тадашњи министар спољних послова у Аустрији, гроф Голуховски, тражаше да у новом уговору има и клаузула, која гарантује Аустрији да у случају рата њена војска може проћи кроз Србију. Српска влада, сасвијем природно, не могаше да се сагласи са тим захтјевом и тако отпоче царински рат између те двије државе, који трајахне пуних пет година.

Најзад, послје анексије Босне и Херцеговине, Аустрија, да би показала своју „благонаклоност“ према Србији, закључи трговински уговор са Србијом. Према томе уговору, Србији се дозвољаваше да увезе у Аустро-Угарску годишње 50.000 свиња и 15.000 грла заклане рогате марве. У исто пријеме дозволи се јужно-америчкој републици Аргентини да увезе годишње 4.000 тона слјењеног меса. А аргентинско месо бијаше горе од другокласног меса, увезеног у Аустрији са европског континента. Прије десетак дана четири хиљаде тона аргентинског меса бјеше увезено, а за повећање увоза аустријски аграрци не дадоше дозволу. Исто тако прије два дана и из Србије, предвиђена уговором количина заклане стоке, бјеше увезена.

Ушљед тога цијена меса у Аустрији скочи толико високо, да чиновничка и радничка маса не бијаше у могућности да купује месо и буквално гладоваше.

Према извјештајима, које добијамо од аустријских листова, нарочито од „Нове Слободне Пресе“, у Бечу се држе сваки дан велики митинзи противу владе што не дозвољава већи увоз меса. Општински одбор у Бечу имао је сједницу на којој је председавао бивши министар трговине у Бинертовом кабинету, др Вајскирхнер. Све становништво тржи да се повећа увоз меса из балканских држава. Прошлог петка аустријски парламент избрао је једну комисију, која има да пронађе начин како да се најбоље ријеши то питање. Још идућег дана комисија поднесе парламенту предлог за реформу трговинског уговора са Србијом, у смислу, да се увећа српски извоз у Аустрију под условом да се олакша извоз аустријске индустријске производње у Србију.

Српска влада је ријешена да ни по који начин не повећава концесије Аустрији. Она је предузела кораке да за своје производе потражи тржишта у Италији, Египтској, Египту и Малти.

За вријеме царинског рата Србија бјеше осигурала тргове у горњим крајевима и сада има згодан тренутак да се отргне од економског ига Аустро-Угарске.

Да ли ће Аустро-Угарска и без концесија од стране Србије дозволити повећање извоза меса, није познато, али је за то сигурно да аустро-угарски поданици трпе штету ради неумјешне политике своје владе, које ниспријерија аграрци и служи им на уштрб интереса индустријалне буржоазије, радника и велике масе малих сопственика и чиновника. Можда ће све то проузроковати интензивну борбу класа, владиноваца с једне и буржоазије и радника с друге стране. Без сумње, буржоазија и радници ће бити ти који ће ићи као побједници из те борбе, а то ће бити узрок за преокрет аустро-угарске економске политике на Балкану. Да видимо“.

Свршетак арбанаског устанка

— Нано о томе суди штампа на страни —

Умирење арбанаског устанка изазвало је разнолико тумачење у штампи на страни. И док се о самом умирењу суди овако или онако, дотле је неподјељено мишљење, да је у овом питању Црна Гора изашла као побједилац и гледају на окончање овог устанка као на дипломатски успјех Црне Горе, због чега јој одају сваку част и признање.

Још у прошлом броју ми смо почели да износимо излагања појединих листова, да би се видјело како се о томе суди, па то продужавамо и сада, пошто читаоци нашег листа нијесу у могућности да прате понаособ све то, читајући сами те листове.

Попуштање Арбанасима

Скопљански лист „Вардар“ доноси на уводном мјесту чланак, у коме се поводом свршетка арбанаског устанка устаје и наговјештава, да се треба влада чувати нових погрешака, излажући то овако:

Питање о повратку одбјеглих у Црну Гору малисорских одмјетника свршено је. О томе је службено обавијештена цијела земља и Малисори се враћају већ на своја огњишта. То исто ће учинити и они остали Арнаути, који се још овдје ондије буне и веру по планинама. Тако би изгледало, да је овим свршена, не само арнаутска побуна него и арнаутско питање.

Али ко познаје Арнауте, њихове тежње и њихов живот, тај неће тако лако мислено судити о овој ствари. Прије се може рећи, да је за овај мах угушена побуна, али да је остало арнаутско питање, које ће, ма у каквој било форми, првом згодном приликом и опет избити на површину.

Ко год умије да мисли, тај мора одобрити овако наше мишљење, основано на стварном искуству. Стога је неминовно нужно, да се бар овог пута арнаутско питање онако ријеши, како не би и опет земљу увлачити могло у опасне трзавице. И зато владајући фактори морају оставити досадању полутанску тактику, те приступити свом збиљом и енергијом здравом и коначном ријешењу овога питања.

Ми се с правом бојимо, да се и овог пута не упадне у старе погрешке и да се не пође оним истим кривим путевима, којима се пошло послје лањске арнаутске побуне. Треба добро отворити очи и избјегавати нове погрешке, да се не да још већих махова арнаутским протјевима, чега и јесте пошљедица ова садања, много опаснија и опсежнија арнаутска побуна од оне лањске. Полутанство и неодлучност није никад никоме доносило сигурних резултата, па не може доијети ни Турској, коју ни једно мено унутрашње питање не подрица толико колико ово арнаутско.

У одлучивању треба прије свега бити начисто: шта Арнаути хоће у истини и шта им наша држава може а шта не може дати, као заједничка домовина свију нас Отоманаца...

По том се излаже како је арбанаско питање необично тешко коначно ријешити и вели:

Знајући за расположење које провејава у владајућим цариградским круговима као и за истинско расположење Арнаута, ми се с правом бојимо, да ће наша влада, већ и обзиром на начин како је ова побуна свршена, упасти у нове погрешке којих се ни мало не чува и чије зле пошљедице апсолутно не умије да предвиди. Нико више од нас не би желио, да се ово питање бар овог пута ријеши како треба. Али знајући како се до сада радило и гледајући како се сада ради, ми се добру не надамо и с правом стријелимо, да се све не сврши на наш рачун.

Не би згорег било када би влада припитала и нас и друге о овом питању и када би саслушала и друга мишљења за ријешење овог опасног питања. Што се нас Срба тиче, ми би могли прије свега то примјетити: да би свако полутанство и попуштање било још опасније него ли је икад до сада било.

Они који руководе судбином земље морају бити на чистом, да Турска није пука прђија мухамеданског елемента, него својина цијелог отоманског живља. Према томе и наша влада морала би бити начисто, да не смије правити и надале разлику међу Отоманима, те одржавати своје господство и власт давањем повластица јединица на штегу осталих.

Ред и мир мора завладати у Турској за све и свакога без разлике, јер то треба и држави и нама, који не заснивамо своју срећу и опстанак на уништењу других око нас и који хоћемо, да под истинском примјеном државних закона и уставности живимо и напредујемо. Зато и понављамо, да влада мора добро pazити шта и како ради, и избјегавати све што би је могло завести у нове погрешке, које се зло свете.

Арбанаски успјех

Чешки „Народњи Листи“, говорећи о арбанаском покрету, овако излажу ствар:

Је ли била већ каква револуција, да назад не буде проглашен њезин банкрот? Младотурци су дали нови примјер, који је тим значајнији, што су већ данас, послје три године, они, који проглашавају банкрот, у већини, и то не само у земљи, већ и у сабору. Незадовољство с младотурском странком расте и међу Турцима, за које је она у осталом обилато радила, ни један од министара, изузимајући министра рата, кога држи војска, није већ давно за свој рад сигуран, а неуспјех је запечаћен вешћу, да се Хаки паша, дојакоњи велики везир, спрема да преда оставку, а на његово мјесто да ће доћи отворени противник Младотурцима, стари опробани Ђамил-паша. Такав је крај систему, који је почео геслима француске револуције, обећавао слободу свима и збратимљење народа, предузео побједоносно настојање, да сатре цариградску противреволуцију и доврши свој тријумф збацивањем старог султана. Али то све зато, да би на његово мјесто поставио старо насиље... Насиље једног тиранина је збачено, да уступи мјеста насиљу расе. Против Абдул Хамида побуну се стари турски фанатизам, незадовољан спољашњом политиком старог циника, који је тако добро знао фактичну снагу своје државе, а младотурски покрет био је у ствари покушај замијенити деспотизам султанов деспотизмом турског народа. Младотурски прваци представљају себи слободу по примјеру њемачком и мађарском.

Изнијели су гесло „отоманизације“, држе то ојачањем државне моћи у цијелој земљи. али то није у ствари то исто, што раде Нијемци у Познању и Мађари у Угарској. Ојачање државне моћи је само дјеломичним циљем, у ствари су Младотурци покушали радити исто, што се другде назива германизацијом и мађаризацијом. Народности у Угарској имају Деакове и Егвешеве законе, који се не респектују, у Аустрији § 19. који се на све могуће начине изврће, а Нетурци имају своје успомне на доба, кад су их Младотурци требали. Послје призора братимљења настао је гадан мамурлук. Почело је затварање школа, које су први циљ сваког насиља, пропедура разоружавања, пуна сурових свирепости, а уза то све остала је стара неуредност турских звања, код којих је државна моћ учвршћена само толико, што је постала још свијетлија. У Цариграду и Солуну засјели су турски Херисти, Гискре и Плењери, говорили и писали о либералној политици и о свему, што су на западу научили, али су знали немома добро, да у Цариграду мора бити опасан стање, да се на пољу влада помоћу дегенек, да се не деципирају и пале села, узимају јамци и међу у затвор, олакше се већ не враћају, да је огромно културно дјело привредног и културног подизања земље у почетцима, а ти су почетци изложени мржњи и тој тим већој, што су њепа била обећања, која су претходила.

Послје тога се у чланку износи како се нова влада ипак бринула за један од својих задатака, о војсци, о том већ ома скупом савезнику. Младотурци су већ почели снјивати о старој слави ислама. Али је западњачка идеологија, спојена с пруским линеалом претрпјела ударац и на арбанаским стијенама нашли су своје најљуће такмаце. пређе своје прве и најодлучније савезнике. Кад су Турци почели „отоманизовати“, одузимати оружје, затварати школе на Арбанасима чак одекретовати и њихову латинску азбуку, дошло је до буре, коју је било могуће само топовима утишати. Војска је то и почела изводити и, разумије се, побједила је, али свако сумња, да ће се та побједа одржати. Али тај прави унутрашњи рат није могао остати само турском ствари Турци су извели то, да су Арнауте помирили с Црном Гором, коју су они ненавидели још од 1878. Црногорски Краљ као сусјед, учинио је ову ствар европском, и дипломатски тај успјех достигао је врхунац у спремању за мобилизацију. То неће требати, вели чешки лист, изводити, јер се „отоманизам“ ближи својем крају, а Ђамил-паша, који долази, повратиће се к старој децентрализационој политици. Неуспјех је младотурски у Арбанији потпуни. Стога онтужују Црну Гору, да устанике гони на даљи отпор и помаже је оружјем и потпором. У крајевима, гдје су границе неситурне није савјетно од пограничних народа правити очајне побуњенике. То је извела младотурска политика, а њезину погрешку искористила је Црна Гора, а то је нов доказ дипломатске окретност њезина краља.

Ђамил паша о ситуацији

Један од сарадника цариградског листа „Монитор Оријентал“ имао је прије неки дан разговор са бившим великим везирем Ђамил пашом, који му је између осталог

овакву изјаву дао у погледу данашње ситуације у Турској:

„Малисори су створили отоманској влади велике тешкоће и још се увијек тачно не зна, какав ће бити крај овом арнаутском питању и ако су им у главном задовољени захтјеви. Потпуним правом влада сматра претјеране захтјеве Малисора противним нашем националном достojанству.

Ја никако не вјерујем, да ће доћи до стране интервенције, јер та би остала без икаквих пошљедица. Арнаути се могу покорити но за извјесно само вријеме. Но зато да би се отклонили нови нереди, треба са њима искрено да се објаснимо.

То ипак била би у стању да изведе, само једна неутрална и јака влада која би имала пуно повјерење свију странака и свију фактора. Међутим не треба сметати с ума, да губећи се у полутанству око јемеског и арнаутског питања, доводимо земљу у све већу и све опаснију финансиску кризу.“

Међународна конференција.

— Ријешење мароканског питања —

Још се не зна шта је учињено између Француске и Њемачке због сукоба око Марока. Гласови о резултату конференција различити су. Једни веле, да је споразум у начелу постигнут, али да у појединостима има још да се рјешава, а други тврде да до споразума није дошло и да ће се морати држати друга народна конференција ради уређења мароканског питања.

„Temps“ доноси чланак у коме истиче да је потребна друга конференција сигнатарних држава алгесираског уговора. Док је изгледало, да се ради о исправљању само француско-њемачких споразума 1909. г. разговор између Француске и Њемачке био је природан и логичан, но данас, вели „Temps“, јасно је, да Њемачка хоће да уништи алгесираски уговор и за то тражи сукривљу Француске. Њемачкој је слободно да избјегне својим обавезама, ако држи, да јој то савјетује њезин интерес. Француској је у интересу, да поштује своје обвезе. Навести конверзацију, како је отпочела, била би лудост без опроштења. На пољу, на које нас Њемачка повлачи, видимо, да нам сва оружја падају из руку: Султани најприје, којег смо криво напустили; па Европа, коју смо заједно са Њемачком прикључили закључцима г. 1906. које данас као да заборављамо. Према томе Француској не би преостало него да тражи сазив друге међународне конференције о Мароку. Француска има да одговара не само пред Њемачком него и пред читавим свијетом. Ако се она у истину држи, како вели алгесираског уговора, то онда мора доказати пред међународном конференцијом. Не изјављујући Њемачкој, да Француска неће преговарати с њом о уништењу алгесираског акта без других потписника, излажући се у сумњивом „tête-à-tête“ почиња се непојмљива погрешка. Демократија као што је наша, нише „Le Temps“, не смије слиједити путевима „Faustrecht“ војничку аутократију: пут права је једини гдје се она може борити, а то је онај, што га је Асквит у говору од 6. јула означио најбољим говорећи о „дипломатској расправи“. Године 1906. склопљен је уговор; један од потписника, Њемачка, сад тражи његову ликвидацију; свим потписаницима, а не само Француској, мора се овај упит поставити. Ето, што је већ дошло вријеме, да се рече.

То исто становиште заузима и лондонски „Times“.

Организација у Херцег-Босни

— Српски посланици противу политичке организације —

Одавно се већ могло примјетити како међу српским посланицима у Босни и Херцеговини нема слоге и јединства. Одавна је већ како између њих избијају несугласице и како се једини од других одвајају.

Сад је то избило на површину.

Три српска посланика, банадушки Петар Кочић, санско-уљачки др Живко Њежић и пријаворско-дрвентски Симо Ераковић, изјаснили су се отворено противу политичке организације што ју је предузео српски саборски клуб. Извјештавајући саборски клуб како у својим изборним котарима нијесу провели никакве политичке организације, нити да мисле то учинити, пошто је таква организација прерана, они упозоравају клуб да ће сматрати да је њихов политички противник сваки онај, који буде иза њих покушао да у њиховима котарима врши нашта ради организације. А о самој политичкој организацији изражавају се овако:

„И сувише је познат јавности и народу нашем млитав и неизразит рад и потпуни неуспјех политике Клуба Срба посланика у свима народним питањима, која су

претресана у сабору, као и њихово дволично држање у крупним моментима, на примјер, у кметовском питању кад су огкомандовали једанаест својих другова да гласају за владину факултативну основу, и ако су бирачима објаснили и народу објавили, да ће чврсто и непопустљиво стајати на становишту облигатног откупа кметова.

Сав неуспјех наше политике, по нашем дубоком увјерењу, долази од једне болесне несталности у принципима, млиставости, неискрености и неспособности. људи, који данас воде одлучну ријеч у клубу Срба посланика и који стално стоје под кобним угјецајем закулисних послова и сумњивих дошаптавања још сумњивих лица, којима се не би ни по које благо смјело допустити да се мијешају у народне ствари.

Ми, народни посланици, које је у сабор послала голотина и сиротиња народна, и чије смо се ствари искрено примили трудили смо се да рад Срба посланика скренемо на прави пут, како би колико толико био од користи земљи и народу. На жалост, у том нијесмо могли успјети него смо повукли конзеквенције из клуба Срба посланика на сабору Босне и Херцеговине.

Наша јавност, а нарочито широки народни слојеви осјетили су сву тежину неуспјеха српског клуба, па није ни мало чудо што је на свим странама, поред орденa и разноврсних синекура избило и завладало своенће негодовање и незадовољство.

То своенће негодовање и незадовољство у народу опазила је неколицина људи из клуба Срба посланика, па теже свима силама, да наш сав народ тако политички организују и тако привежу уз се, или тачније метну пода се, под своју врховну власт, како би њихов будући рад остао без икакве стварне и солидне контроле. Кад би се ова кобна замисао клуба Срба посланика, не дај Боже, остварила, увјерени смо, да би наш неуки у необавијештени свијет био изложен најопаснијим обмањивањима.

Ми смо до сад били у положају објективних унутарњих критичара њиховог рада, и нијесмо хтјели, да поједина протународна гласања и поступке српског клуба дижемо на велика звона, надајући се увијек, у свом родољубљу, да ће ствари поћи на боље. Али данас кад они, насрћући на наше изборне срезове, хоће да једним нелојалним поступком збришу у пошљедње остатке критике, ми излазимо из положаја унутарњих критичара и заузимамо положај јавне контроле“.

Неупуштајући се у суштину саме ствари, ми јако жалимо што се то овога дошло и што се српски посланици у Босни и Херцеговини цијепају. Жалимо у толико јаче и што је без тога могло бити, и што се и требало и морало радити тако како српски интереси налажу, због чега не би дошло до разлаза.

Одвратност хрватских шовиниста

— Свескопски слет у Загребу. —

Овијех дана приређује хрватски соколски савез други свескопски слет, на који ће доћи соколи из свију словенских земаља. Ту ће бити уз хрватске соколове Срби из свију крајева, Руси, Чеси, Пољаци и Бугари. Како се на томе слету има да манифестује словенска солидарност и национална свијест, то ће том приликом и српски соколи да се појаве уједно као једна цјелина. Тако ће се под заставом Душана Силног појавити скупа сви соколи српски.

Али то је проузроковало, да у једном дијелу хрватске штампе испадну противу Срба и да устану противу те манифестације српске националне свијести. Хрватски шовинисти побунили су се што ће Срби бити груписани и под одвратним пријетњама захтијевају, да српски соколи не буду у једној групи. Траже да српски соколи из Србије буду подвојени и да се српски соколи из неослобођених крајева не појављују под српском заставом. Не учини ли се то, завршују своје пријетње, насилно ће их раздвојити!

Ове шовинистичке пријетње изазвале су буру негодовања. Срби за то неће ни да чују, а са тиме се слажу и напредни Хрвати, изражавајући се како су захтјеви ових шовиниста и сувише глупи.

Овај атак на Србе подсјећа нас на 1899. г. када је између српских и хрватских сокола због шовинистичких захтјева дошло до расцјепка. То је и проузроковало да се у Загребу образује Српски Соко. Ево како је дошло до оснивања Српског Сокола у Загребу:

До године 1899. био је „Хрватски Сокол“ у Загребу најпопуларније друштво у главном граду. Сви од реда, све странке, све вјероисповијести биле су заступане у „Хрватском Соколу“. Никада није дошло ни до какве размирице између чланова. Отворено без икаква сустезања

суцјеловали су активни чланови код свих хрватских народних културних светковина, код свих манифестација. Сласт је била оно весело братимско сусретање и општење код самих редовитих вјежба у друштвеној дворани а тако и на друштвеним забавама.

Но године 1899., баш у оно доба, кад се друштво спремало да што свечаније прослави своју 25-годишњицу, умијеша се враг неслоге у ту друштвену хармонију.

Славни српски пјесник Змај Јован Јовановић, који се бијаше из Биограда преселио у Загреб, да овдје проборава пошљедње дане свога живота, навршио је године 1899. педесету годину свога књижевног рада. Та ријетка свечаност имала се сјајно прославити. За свечаност изнајмио је одбор дворану „Хрватског Сокола“. Погодба је била готова и дворана се почела китити.

Наједанпут дигосе се гласови у „Хрватском Праву“ против држања српске свечаности у просторијама „Хрватскога Сокола“. Захтјевало се од управе „Сокола“, да не уступи дворане. Навале су на управу учестале.

Кад се „Хрватском Праву“ придружио и „Обзор“, и навале у овом листа на „Хрватски Сокол“ учестале, насталу је потпуна криза у овом друштву.

Предалеко би зашли, кад би хтјели описати, што се све у оно доба збијало и како је свечаност прошла.

На захтјев некојих чланова „Сокола“ сазвана је изванредна скупштина, којој је друштвени одбор дао своју оставку. Предузет је избор новог одбора. У нови одбор изабрани су сви ранији чланови, осим четворице. Није изабран старјешина (католик), подстарјешина (православни), благајник (православни) и један члан одбора (католик). У нови одбор дакле није изабран ни један члан српско-православне вјероисповијести.

У то доба родила се међу загребачким Србима мисао, да сами за се оснују своје друштво „Српски Соко“, што су и учинили.

Не будеди и овог пута разум и свијест нађачао, може врло лако доћи, да овај слет, који треба да послужи као манифестација словенске солидарности и националне свијести, буде, као и десети свесловенски конгрес новинара у Биограду, повод за нове свађе, распре и трзавице међу словенима.

Један риједан јубилеј

— Гедеон Мариф архимандрит митроносад и старјешина манастира Бање код Прибоја —

Један тип старих српских калуђера из доба најтежих дана српског племена под самовољом и тиранском владавином турском, када са крстом у руци даваху утјеху своме мученичком народу и стављаху се на челе његовом у времену ослобођења његовог — јесте архимандрит Гедеон Мариф, који 22. јула ове године скромно а у кругу својих сродника и пријатеља прослави четрдесетогодишњицу своје тешке Богом благословене и народом признате службе.

Неупуштајући се у детаљно описивање живота и рада овог врлог духовника и Србина, што ће учинити у своје вријеме историја српске цркве у тим још потлаченим крајевима Српства, јер би то била једна прилична књига, довољно ће бити да се и у кратким потезима опише његов живот, па да свако може одобрити горње упоређење.

Рођен је од сиромашних али врло поштених родитеља у вароши Пријеполу. Још из ране своје младости одао се читању црквених књига, из којих је и поцрпио нужну писменост а оближњи манастир Милешева, био му је добродошао да буде тамо примљен за искушеника, гдје је добио потребно знање. Живот манастирски, још од дана ступања у исти, би примљен за његово срце а калуђерство и Српство постадоше му највећи идеали.

У таквоме расположењу поче му се остваривати жеља и би пострижен за монаха 22. јула 1871. године, а у скоро за тим и за јеромонаха.

У овом су га положају затекле и ратне године са којих тадашњи старјешина са осталом братијом напусти манастир као и сва послуга, оставивши младога јеромонаха Гедеона сама у манастиру на милост и немилост турским хордама и војсци.

Историски значај тога српског манастира и љубав према истом, у коме је преко 350 година почивало тијело Св. Саве а одатле понесено на спаљење створили су код њега одлуку да радије погине по доживи његову пропаст. Када је у то доба навалила турска војска од неколико хиљада и улогорила се око самог манастира, не може се претпоставити како му је било, али кад се каже да је и своју постељу био принуђен прода-

ти да набави ракије Турцима само да му манастир не спале и поштеди српску нејач од њиховог зулума, лако је закључити какву је борбу имао издржати. У противном случају, и Милешево би било судбине манастира Бање, која је баш тих дана спаљена због напуштања.

Сјем манастира у то вријеме бјеше му иста брига и за осталу српску нејач, коју, идући од куће до куће, напајаше духовном храном, помажући их и материјално милостињом дарованом манастиру.

По окончању ратова калуђери се опет понова врате и то не у пуст него у пун манастир свачега. За заслуге учињене тога времена, народ умоли тадашњег митрополита херцеговачког Игњатија те му даде игумански чин са крстом г. 1880.

Даљи његов рад до 1894. године био је ограничен на његов љубљени манастир у коме је оставио бриљантне успомене, када је на молбу народа из Пљеваља и околине био принуђен оставити га и примити се старјешинства манастира св. Тројице. Долазак његов у тај дио српског народа бјеше племенит и идеалан, јер поред настојања да сам манастир украси и одржи га на висини бјеше му главна брига измирити народ у коме у највећем јеку бијаше раздор посијан аустријском пропагандом. Непријатељи слоге и љубави, видећи да у самом почетку почиње жњети успјехе, створе му аферу.

Тадашњи злогласни аустро-угарски консул Пара са својим агентом провокатером Мехмед нашом Барјовићем и још неким „првацима српским“, којима није била у интересу слога народа, директно и индиректно нападну га у манастиру а по том денунцирају код Турака као српског агента, са чега га Турци са још четворицом свештеника и шест грађана окују и стражарно упуте у Скопље.

Правда и молитве српског народа спасле су га послје тромјесечног мучења и кинјења, те се понова врати у манастир када је врло помпезно дочекан у народу.

Доласком поч. Митрополита Дионисија на рашко-призренску епархију би премјештен у Бурђеве Ступове код Берана гдје је за кратко вријеме оставио врло лијепе успомене у околини и био принуђен ићи у манастир Грачаницу на Косову за старјешину.

Ту је пожњео плодове рада. Желећи што боље украсити тада доста опалу ту српску задужбину, дигне се у милостињу међу војвођанске Србе одакле дође са богатим прилозима и украси манастир са чега га митрополит Дионисије произведе за архимандрита са крстом. 1899. године би одређен да се стара о обновљењу манастира Бање. Двије године дана радио је на томе док се једва добио ферман. Нешто милостињом а нешто готовим новцем обнови цркву, али без конака и нарочито му бјеше брига оправити само купатило. У тој цијељи 1904. године дигне се у Русију ради милостиње. Тек што је био прибавио средства за подизање конака и оправку купатила, Турци му то забране сумњајући у његове намјере као велеиздајничке а знало се чији је то прст. Он није на томе остао. Пун енергије предузео је оправку те је купатила оправио и подигао нешто квартира, те је то од Турака отео као звуку из зуба.

Младотурска владавина која сваки свој посао почиње с репа ево двије године како му насрће на манастир да му отму купатило, која су царским тапијама и ферманима загарантована као својина манастирска, и да их уреди и ако нијесу у стању уредити ни своју пријестоницу а камо ли манастир Бању.

Јаким својом енергијом одбија ту навалу и није им се устручавао пред судом у Прибоју, када је народ са тога њиховог атака држао протустни митинг 1909. — рећи: „Нећете ви, Турци, учинити што сте намислили; оправљајте ви оно што ви је прече, али ова ће глава полетјети с рамена, па све ове (показујући на народ) прије но што ви то урадите“. У тој се борби и данас налази.

Митрополит Нићифор, имајући у виду његове заслуге за народ и цркву, одликовао га архимандритском митром, која му величанствено краси његове сиједе власи и ону српску лавру краља Уроша.

Отац Гедеон је доста здрав и снажан, што служи на утјеху народу да ће га Бог још који дан одржати у његовој средини (ако Турци даду).

Његова имонзантна појава, честити карактер, патриотизам, необично чврста енергија а уз то још пријатно и слатко опхођење створили су му те је постао душа народна читавог Санџака, чија је ријеч од пресудног значаја у свима пословима народним. Он је још и носилац ордена Св. Саве трећег степена.

Нека би дао милостиви Бог да још дуго поживи на срећу и задовољство српског народа, да се чио и здрав дочека шездесетогодишњицу своје службе.

Припреме на Ријеци

— Мјере предострожности противу колере —

Ријека, 28. јула

Појава колере на Цетињу проузроковала је, да се у цијелој земљи обрати најстрожија пажња на чистоћу и да се предузму све потребне мјере предострожности како се не би ова опасна зараза пренијела у унутрашњост.

Да је у томе постигнут потпун успјех најбољи је свједок чињеница, да је колера локализована и да се из војног стана на Цетињу није пренијела чак ни у варош а још мање у унутрашњост земље.

У томе није заостало ни прво веће мјесто до Цетиња, Ријека. У њој је уведен примјеран рад и таква чистоћа, да јој се нема шта замјерити.

На Ријеци се не само сада, него од доласка за председника општине г. Краљевића велика чистоћа одржава тако, да благодарећи добро води и оваквој примјерној чистоћи, и ако су велике врућине, на Ријеци нема никакве болести, па чак ни грознице, која се у овом времену овдје обично појављивала.

Два пута је лекар са комисијом прегледао варош, па неколико пута комисија, састављена од одбора општине ријечке, али вазда је нађена примјерна чистоћа, а то је највише узрок, што често пута видимо нашег ревносног председника општине г. Краљевића гдје се жандарима обилази и чини преглед вароши, те је поред друге уређености и забране воћа добављена и једна мала пумпа којом се за сада колико год утамањива прашина кроз улице.

Једном ријечи на Ријеци се одржава таква чистина, да боље не може бити, и да таква никад није била.

Разумије се, да је и воће поодавно забрањено, и за друге артикле, које се искључиво за јело и пиће продаје води се строги надзор тако, да је све покривено ради муха и друге нечистоће.

Сама наша кланица, односно продавница мяса, свједоче, да овдје постоји примјерна чистоћа.

Дневник

Оставка министра војног. Г. бригадир Иво Ђуровић, министар војни, поднио је оставку и она му је уважена, те је за заступника министра војног наименован г. Марко Ђукановић, министар унутрашњих дјела. То је дало повода многим листовима, да изађу са разним нагађањима и да изнесу многе одвратности. Нарочито се у томе истичу њемачки листови, што је углађени и лијепо уређени симпатични новосадски лист „Српство“, орган српске народне странке у Угарској, нагнало да донесе ову биљешку: „Црногорски ратни министар Ђуровић је поднио оставку, коју је Краљ Никола уважио и вођење послова ратног министра повјерио министру унутрашњих дјела. Оставка ратног министра се разнo тумачи, али никакo се не може тумачити тако да је поднио оставку с тога, што је то тражила од краља руска влада с тога, што је Ђуровић, како веле бечке њемачке новине, сметао преговорима између турске владе и малисорских вођа, наговарајући Малисоре да не приме турске услове и да не вјерују Турцима. Није истина да је руска влада категорички тражила од нашег Краља да својим ауторитетом утиче на Малисоре. Краљ Никола је радио само по својој савјести и у интересу Црне Горе, која би материјално сасвијем пропала да је и дађе силом прилика била приморана да исхрањује Малисоре и емигранте из Турске. Јасно је да њемачка штампа својим коментарисањем оставке ратног министра иде за тим да омаловажи Црну Гору и да је прикаже као вазалну руску државу, што Црна Гора није. нити од ње Русија тражи да то буде. Црна Гора је слободна земља, независна, самостална држава“.

Неистина о колери. Неки страни листови, нарочито неки биоградски, пуни су неистинитих сензационих извјештаја о ширењу колере кроз

Цетиње и сву Црну Гору. Добро познати биоградски листови чак и такве ствари дочепају, не би ли наудили гласу ове земље. Као да колера не би лако могла закуцати и на врата од Биограда! Ено је гдје бјесни и по Трсту, који уређењем стоји високо изнад Биограда.

Што се тиче стања колере у Црној Гори, ради поштене јавности изјављујемо оволико:

На Цетињу нема више ни једнога случаја колере, осим онога једнога који је био у војноме стану прије четрнаест дана. Више је него вјероватно, да је потпуно угушена и да се отуда неће проширити. У Подгорици нема ни једнога случаја, тако исто ни игдје у цијелој земљи. То не значи, да се не би могла откуда провући. Каково би то чудо било, кад је опколила Црну Гору са свију страна! Ено је у Пећи уз саму нашу источну границу, гдје дневно умиру по педесет лица. Ено је и у Медови, а ено је у Трсту и недавно у Котору. Код данашњег саобраћаја лако ју је пренијети. Па ипак ми смо спокојни, јер су у нас предузете изванредно строге мјере и на Цетињу и по цијелој земљи. Код нас влада ред, а овај потпомаже дивна и једнодушна послушност нашег народа, који у оваквим приликама савјесно шљедује савјетима и наредбама својих власти. Вољели бисмо знати, да ли се у којој много богатијој држави овако сложно слуша у оваквој прилици. А кад се колера појави потребна је у првоме реду послушност санитетско-полициским властима. Дакле, у нас нема колере, нити од ње има опасности, што не значи, да је се не треба чувати.

Красни народни борци. Талијански листови објављују како је путем јавности генерал Ричоти Гарибалди оптужио многе како су скупљали новац по Италији за пострадале породице Арбанаса, па су тај новац трошили, а Арбанасима нијесу ништа давали. Тако и сада Гарибалди у отвореном писму оптужује и познатог Иванаја, који је за вријеме арбанаског устанка крстаро на све стране и скупљао за Арбанасе добровољне прилоге, издавајући се за вођу њиховог и опуномоћеног арбанаског првака. Иванаја је, вели Гарибалди, само у Италији скупио 6000 франака, па је све сам потрошио и када је за то узет на одговор, Иванаја је изјавио, да је 200 франака даровао неким Арбанасима, а остало — 5800 франака — је утрошио на поштанске и канцелариске издатке. Красни народни борци! Све за народ, па у свој шлаг! Овај Иванаја, који се издаје за беја, и у Црну Гору је долазио, али је брзо одмаглио кад је видио, да га овдје свако добро зна, а Арбанасима се није смио ни приближити, јер су сити и њега и његовог друштва, пошто под видом, да раде за арбанаску ствар, уцењују и пљачкају гдје кога стигну.

Затворена граница. Пошто у пограничним мјестима у Турској бјесни колера, то су наше власти наредиле да се затвори граница према Турској.

Повратак Малисора. Као што нас извјештавају из Подгорице, с дана у дан Малисори се повраћају својим домовима, и Подгорица и околна мјеста, гдје су били смјештени арбанаски ускоци, све се више испражњују. На Цетиње је стигла једна група Миридита, који траже да се и за њих посредује како би и они добили слободан повратак на своја огњишта као и Малисори. Теренђио Тоћи, који је из

Италије поново у Црну Гору дошао, уклоњен је из Подгорице јуче, чим је тамо приспио.

Регулисање Бојане. Из Цариграда јављају, да инжињери од Regie generale проучавају пројекат за регулисање Бојане, што је у министарству грађевина израђен. Трошкови око регулације стаће око тридесет милиона франака, а исушиће се 30.000 хектара земље, од којих 8000 припадају Црној Гори.

Колера. У нашем блиском сусједству колера се све више шири. Јак је размјере заузела у Италији, па се јавља и у Приморју, а у Турској немилостиво коси. Зато треба бити на опрезу!

Опасно стање у Скадру. Из Цариграда јављају да је министарски савјет закључио, да се укине опасно стање у Скадру.

Рђава жетва. Ове године ће и у Русији бити рђава жетва. Поводом тога ванредна министарска сједница под Столипиновим предједништвом занимала се питањем о рђавој жетви и о томе какве мјере треба предузети те да се спријече пошљедице њене. Утврђено је званичним извјештајима, да неће бити ове године никакве жетве у губернијама: оренбуршкој, пермској, самарској, саратовској, симбарској, тоболској, ури и у крајевима око Акмолинској, Тургаја и Уралског. Министарски савјет одлучио је поводом тога: да продаје народу житице за сјеме и храну по цијени коштања; да организује јавне радове; да сјеме шаље одмах у крајеве, гдје буде нужа. А у исто вријеме да се смањи тарифа за превоз житица у губерније, гдје је рђава жетва.

Добра киша. Ономад и јуче пала је по цијелој земљи јака и обилна киша, која је расхладила ваздух и усјеве спаса од пропасти. Опасност од зле године је уклоњена. Род обећава бити добар, нарочито у свијема планинским крајевима. Ко ће као Бог!

Опет врућине. У изгледу су опет врућине. Извјештаји опсерваторија на страни гласе, да је западном Европом кренуо велики ваздушни жарки талас, који је захватио сву Њемачку и већ се спустио и до Беча. Према томе очекивати је и у нас велику врућину.

Разне вијести

Тропске врућине. Ових дана завладале су силне тропске врућине, које су и људске жртве имале. У Америци, нарочито Њу Јорку, свијет скапава. Није боље ни у Европи. Тропска врућина имала је у Бечу прекречу за пошљедицу више незгода. Многим је особама познато од жеге, док је једна особа умрла од сунчанице. У Олави показује жива у термометру 44 степња. И у Прагу је много особа страдало од жеге. У Лондону је жеге досегла 48 степњева. Јучер је осам особа умрло од сунчанице. Из више мјеста у Њемачкој јавља се о силној врућини. Умрло је много дјеце. У Келну, Хамбургу, Штетину и Берлину објављено је много особа од сунчанице.

Смрт прве авијатичарке. У Француској је прошлог петка погинула прва авијатичарка, госпођа Денис Мор. Учесица за пилота, она се крилатицом спрема да полети и поред тога што ју је учитељ опомињао да не лети. Када се подигла 50 метара, крилатица је изгубила равнотежу и срушила се. Она је на мјесту остала мртва. Њену љубав према ваздухопловству родитељи њени дознали су тек после смрти њене, јер они нијесу ни знали, да се она бави авијатиком.

„Заставин“ цетињски дописник

Господине Уреднице,

Учинићете услугу правди и слободи, ако укажете гостопримство овојем мојем писму. Правда и слобода захтијевају да се нападутоме, нарочито невини нападутоме, допусти одбрана.

Наставник подгоричке гимназије г. Л. Бркић, који се у новосадској „Застави“ потпуно демаскирао као њен дописник из Црне Горе, објавио је ових дана у поменутом листу под пуним својим потписом једну изјаву. Садржину изјаве са чињава подгријавање приче о његовоме протјеривању из Црне Горе. Због истог просу је пљусак напада десно и лијево.

И то сада, послје више од године дана пошто је по тој ствари искамчно помиловање и испросио пригорско поданство! Није поштедио ни Краљ. Владу, ни сам режим, ни поједине овдашње приватне и службене личности, па ни уредништво овога цијењенога листа. Краљ. Владу је ниско оклеветао, тврдећи, да плаћа један честити лист у Далмацији. Постао је противу тога родољубивог листа Насић пред туђинским властима! О режиму се црно изразио, ма да је поданик ове земље и чиновник њене владе. И одиста у Црној Гори се зацарила црна реакција, чим један њен чиновник под својим потписом у једноме листу у иностранству слободно може ружно да клевета њену владу! У Француској Републици нема такве „реакције“. Тамо би таквога чиновника не само ухватили за јаку па на поље с њиме из државне службе, већ би га предали и редовном кривичном суду.

У својој изјави њен писац у провидним алузијама дотакао се и мене. Ружно ме напао, одвратно ме оклеветао. Ја сам му готово најцрњи, ма да нијесам ни био у Црној Гори кад су га олаваде протјерали. Сумњичак чак и моје српско родољубље, и ако је, чини ми се, био у Сарајеву јак на тамошњој гимназији кад ме отуда због србовања протјеривала Калајева полиција. Сјетиће се он добро како се о томе писало у „Србобрану“ из 1897. године! Сад му не ваљам; сад ме, не помињући отворено моје име, назива погрдним именима. Сад сам му чак и „Насић своје врсте, и ојскурна личност, којој се не може одредити, чији је агент“.

Наставника подгоричке гимназије г. Лазара Бркића, садашњег мојега клеветника, ја сам задужио само захвалношћу. Више можда него ли и његова најближа својта. Никад му ништа на жао нијесам учинио. Кад год ми се обратио каквом молбом, свесрдно сам му ишао на руку, колико је од мене зависило. Мени је жао, што ме је разријешио од свију обзира. И дужност ми је сада, да прикажем његов карактер, да попут мене и други с њиме не би пострадали и насјели. Не мисли Бркић о мени онако, како се у новосадској „Застави“ изразио. Њему је сада интерес, да онако о мени јавно пише. Још већи је интерес оних, који су за њим. Знам ја ове врло добро. Ови од Бркића имају слабије квалификације. Бркић бар покаже мало куражи и отворено вас нападне, а овјам лијепо сваки дан пружају руку и у лице вам се милостииво смије, а иза леђа нађу лице, које ће вам бити агент provocateur. Ови су толико вјешти, да вајда умну наћи канал, кроз који ће пустити нечистоћу своје демонске душе противу невиних људи. Умију да нађу и подесан лист — не мари што је противнички и што напада светиње Црне Горе — и крај њега, да се Власт не би сјетили оклеветати у исти мах неколико разноврсних лица, само да би могло бити оклеветано и оно између истих, које им је највише на сметњи. Тако је и у овоме случају оклеветана Краљ. Влада, док сам прави нишан био ја са још два три лица. Ушло се у траг томе систему. Има и писмених доказа о њему.

Кад сам се у јануару 1910. из Биограда враћао на Цетиње, у Котору сам затекао Бркића. Приближио ми се и љуто ми се жалио на своју судбину, која га је задесила ушљед протјеривања из Црне Горе. Жао ми га било, искрено признајем. Сјетио сам се како је мени било, кад ме Калајева полиција као правника загребачког универзитета бездушно протјерала из Сарајева. Бркић је био протјеран из једне српске државе, и у толико ми беше жално. На његове молбе, обећао сам му, да ћу, чим стигнем на Цетиње, раснијати о његовој ствари. Неколико дана по доласку на Цетиње, добих од њега из Котора под 28. јануара писмо, које овдје не могу у целини саопштити ради интереса ове српске земље. Напомињем само толико, да у томе писму Бркић осуђује Dubrovnikovo држање противу Црне Горе, пудећи ми у томе погледу и извјесне своје услуге и приједлоге.

1. фебруара примио сам од њега друго писмо из Котора. Веома опширно. У њем ми разлаже приједлог за своје издање „Горског Вијенца“. На крају писма ми се јада и оваку повољну алузију прави на мене: „И даље сам идеалиста, који никад не може да се помири мишљу, да нема људи, који ме не би хтјели и не би могли разумјети“.

Да богле, ја, „ојскурна личност, којој се не може одредити чији је агент“ (како сад Бркић о мени пише у „Застави“), и хтио и могао сам га разумјети, јер сам се на Цетињу свијема силама заузимао за њега! Његове изгнаничне патње осјећао сам као свој бол.

Поменуто писмо од 1. фебруара завршава овим ријечима: „У нади, да ћете ме

помоћи и да ћемо ускоро на Цетињу заједно радити на остварењу те идеје, ја Вас најсрдније поздрављам“, и т. д.

Равно мјесец дана касније (1. марта) опет ми из Котора пише и на крају писма кука овако: „Молим Вас — јавите ми се. Једну ријеч од утјехе. У Вас и у Госпа... Ви већ знате кога — све је моје уздање. Много Вас поздравља Ваш ода-ни“ и т. д.

Дакле, он, велики Србин и слободњак, све је уздање полагао и у једнога „Насића“! Или ја нијесам био „Насић и личност, којој се не може одредити чији је агент“, кад ми је писао такво писмо; или је он сада Насић, кад клевета једнога својега добротвора и исправног Србина! Tertium non datur.

Постоје још два три таква његова писма (нарочито једно из Подгорице), која нећу да цитирам, јер нећу да до крајње мјере у читалаца изазивам осјећања гађења, кад их је и онако моја душа пуна према таквој беспримјерној бескарактерности и незахвалности.

Како ли сам радосан био кад је Његово Величанство Краљ помиловао Бркића и овај се вратио на Цетиње! Бог ми је свиједок, радовао сам се, као да је мени лично било учињено превелико добро. Мило ми је било, што се ослободио изгнаничких мука један млад Србин, који је можда могао и погријешити што противу ове земље, али се послје искрено покајао, или је бар вјешто симулирао своје кајање. Држао сам да је ради угледа ове земље боље да има што мање таквих „мученика“, нарочито под њеним прагом у Котору, откуда могу бити злоупотребљени као средство за непријатељску агитацију. И тај човек сад под својим потписом у новосадској „Застави“ клевета и владу ове земље и пише противу њена угледа! Лијепо се показао захвалан Краљу, који се по племенитости Својега срца на њега смилвао!!

Да поменем још једну чињеницу. Кад је мој много поштовани пријатељ г. Јован Пламенац лањске године у почетку априла поново враћен на положај министра унутр. дјела, потрудио сам се да баш ја лично г. Бркићу учиним једну сатисфакцију. Ова му је била милија од свега на свијету. Г. Јован Пламенац је до крајности неумољив према њимца, за која се увјери, да су се огријешили о опште интересе његове отаџбине. Зато се може замислити, колико ми је било тешко, да га склоним, да прими Бркића, за чије је протјеривање исти г. Пламенац био издао наредбу. Свакако не без разлога! И он га је ипак примио, и то у својем дому, у мојем присуству. Министар, који је издао наредбу за протјеривање, тај исти министар великодушно је пружно покајнику своју руку! И оваки карактер обећава преко „Заставе“ да ће у Подгорици покренути политички лист! Нека Бог милостиви сачува Подгоричане од таква предузећа међу њима!

Чему даље? Је ли потребно изводити закључке из свега овдје наведенога? Мислим, да ће их моћи створити сам сваки поштени читалац ових редака.

И шта још да рекнем? Зар да се жалим и на ову најновију незахвалност према мени, и на ову најновију гнусобу противу мене? То је само један мали додатак безброју истих, којима сам изложен и тајно и јавно, откако сам на овој позицији где сам сада. Свему је томе легло овдје, где сам. Ја то врло добро знам. И сви други, који буду имали храбрости да ускоро послје мене дођу на ово моје мјесто, носће исти вијенац од трња и биће исто тако као и ја пљувани. Вајда ће на овоме свијету — вели Трајнке — бити људи, који у себи имају нешто тако отмијено и узвишено, да их обична способност не може разумјети. Они су јој зато проблематични, особито ако су још скромни и повучени. Тек тада јој постану мили и разумљиви кад са висине своје позиције стићу у њене редове. Завист ишчезне и уступи мјесто поштовању.

Писма Бркићева, која сам овдје цитирао, као и она остала, која нијесам цитирао, могу се у свако доба и фотографирати.

Много сам Вам захваљан, Господине Уреднице, на гостопримству.

Цетиње, 30. јула 1911.

Милош Живковић

ПРОДАЈЕ СЕ нови Пјанофорте у кући Катунска улица бр. 168.

Цетиње

П. п. број 17 2,3

На „Цетињски Вјесник“ најбоље се претплатити код поште.